

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หากเปรียบเทียบรายการภาพยนตร์เป็นอาหารโปรดของผู้ใหญ่แล้ว ภาพยนตร์การ์ตูนก็ดูเหมือนจะเป็นอาหารโปรดสำหรับเด็กได้ไม่น้อยเช่นกัน ที่กล่าวเช่นนี้สืบเนื่องมาจากบทความเรื่อง “โทรทัศน์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์ ทศวรรษใหม่” สุรพล วิรุฬห์รักษ์ ได้เปรียบเทียบ “โทรทัศน์คือ ปากที่กินอาหาร และอาหารสำคัญซึ่งหาได้ไม่ยาก คือ วัฒนธรรมอันรวมถึงศิลปะทุกสาขา จารีตประเพณี และวิถีชีวิต สิ่งเหล่านี้จะได้รับการหุงเป็นอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรม เพื่อถ่ายทอดทางโทรทัศน์ให้ผู้ชมได้บริโภคกันต่อไป” (ธนาคารกรุงเทพ จำกัด 2538: 382)

และจากงานวิจัยที่เกี่ยวกับรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก หรือรายการโทรทัศน์ที่เด็กชอบดู ไม่ว่าจะเป็นงานของสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2525) อรทัย ศรีสันติสุข (2527) สมคิด ปลอดโปร่ง (2528) พรพนิต พ่วงภิญโญ (2531) พรชัย เชวงเดช (2532) วไลรัตน์ พูนวสิน (2535) ปัทมา ทองสิมา (2536) และอรพินท์ สักดิ์เอี่ยม (2537) เป็นต้น ล้วนแต่พบผลการวิจัยว่า รายการโทรทัศน์ที่เด็กเปิดรับชมมากที่สุด คือ รายการภาพยนตร์การ์ตูน

การที่เด็กโปรดปรานภาพยนตร์การ์ตูนทางโทรทัศน์มากที่สุด อาจเป็นเพราะภาพยนตร์การ์ตูนเป็นการ์ตูนที่มีชีวิตและเคลื่อนไหวได้ (Animated Cartoons) มีการลำดับภาพและเรื่องราวอย่างต่อเนื่องคล้ายกับภาพยนตร์ เพียงแต่ใช้ตัวละครที่เป็นตัวการ์ตูนแทน (ศิลปวัฒนธรรม, ก.ก. 2538:51) นอกจากนี้ ภาพยนตร์การ์ตูนมักเป็นเรื่องราวที่ตลกขบขัน เข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน (Simplify) และมีลักษณะของตัวละครการ์ตูนที่เกินความเป็นจริง (Exaggerate) (ดวงรัตน์ กมลโบล, 2535)

ทั้งนี้ ภาพยนตร์การ์ตูนที่เด็ก ๆ ชมทางโทรทัศน์ทุกเรื่อง ต่างเป็นการ์ตูนที่มาจากต่างประเทศทั้งสิ้น เด็กไทยไม่มีโอกาสได้ชมภาพยนตร์การ์ตูนของไทยที่ฉายทางโทรทัศน์เลย สำหรับสาเหตุที่เป็นเช่นนั้น จากการศึกษาของนิพนธ์ คุณารักษ์ (2539 : 18) พบว่า

1. ในยุคแรก สังคมไทยยังไม่ให้ความสำคัญกับโทรทัศน์มากนัก ส่วนใหญ่นิยมความบันเทิงที่ได้จากการชมภาพยนตร์ประเภทคนแสดง (Live Action) ในโรงภาพยนตร์มากกว่า
2. รายการต่างๆทางโทรทัศน์ยังไม่มีผลตอบแทนทางด้านธุรกิจมากนัก แต่ภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์สามารถให้ผลตอบแทนทางธุรกิจมากกว่า
3. รายการภาพยนตร์การ์ตูนจากต่างประเทศที่ได้นำเข้ามาในยุคแรกของการแพร่ภาพโทรทัศน์สามารถจัดซื้อได้ในราคาถูก สะดวก รวดเร็ว และมีปริมาณมากพอต่อการนำมาเสริมรายการที่ขาดแคลนในยุคแรก ๆ ซึ่งทางสถานีโทรทัศน์มิได้ให้ความสำคัญในฐานะรายการเด็กเพียงแต่เป็นรายการเสริม
4. การผลิตภาพยนตร์การ์ตูนของไทยในยุคแรกอยู่ในขั้นการศึกษาและทดลองผลิต ซึ่งเครื่องมือ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์การผลิตมีราคาแพงและหาได้ยาก อีกทั้ง ต้องใช้เวลาผลิตที่ยาวนาน นอกจากนี้ ยังขาดแคลนผู้ชำนาญการด้านการผลิต การวางแผนดำเนินการผลิตและขาดแคลนบทภาพยนตร์ที่เหมาะสม รวมทั้งกลไกการเผยแพร่ที่ไม่พอเพียง (Peter Larsen, 1990 : 56)

นอกจากนี้ จุ่มพล รอดคำดีและอรทัย ศรีสันติสุข(2525) และเสมอ พริ้งพวงแก้ว(2525: อ้างในงานนิพนธ์ कुमारักย์, 2539 : 4) ยังได้ตั้งข้อสังเกตสาเหตุของปัญหาการขาดแคลนภาพยนตร์การ์ตูนของไทยทางโทรทัศน์ไว้ว่าการผลิตรายการภาพยนตร์การ์ตูนของไทยทางโทรทัศน์ไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐและสังคมอย่างเพียงพอ จึงทำให้ขาดผู้ลงทุนซึ่งสืบเนื่องมาจากต้นทุนการผลิตสูงมาก ต้องอาศัยกระบวนการผลิตที่พิถีพิถันและใช้ระยะเวลาอันยาวนาน รวมทั้งการขาดแคลนผู้ผลิตที่มีทักษะและประสบการณ์ จึงทำให้ผลงานขาดคุณภาพ นอกจากนี้ กาญจนา แก้วเทพยังได้ตั้งข้อสังเกตว่า

“คนดูผู้ใหญ่บ้านเราไม่ค่อยสนใจรายการเด็ก สปอนเซอร์ก็เลยพลอยไม่ค่อยให้การอุปถัมภ์ตามไปด้วย เมื่อมีเงินทุนสนับสนุนน้อย ทางสถานีจึงต้องลดต้นทุนด้วยสั่งหนังการ์ตูนจากต่างประเทศมาฉาย...” (รมย์ , ก.ค. 37 : 128)

จากมูลเหตุสำคัญต่างๆของการนำเข้าภาพยนตร์การ์ตูนต่างประเทศทางโทรทัศน์ที่ปฏิบัติกันเรื่อยมาตั้งแต่ในยุคแรกๆที่มีการแพร่ภาพโทรทัศน์ จนมาถึงในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงจากยุคโทรทัศน์ขาว-ดำ มาเป็นยุคโทรทัศน์สี การแพร่ภาพภาพยนตร์การ์ตูนในสถานีโทรทัศน์ไทยยังต้องพึ่งพาการนำเข้าจากต่างประเทศมาโดยตลอด จึงทำให้ต้องมีการศึกษาพัฒนาการย้อนหลังไปตั้งแต่ยุคกำเนิดโทรทัศน์ไทย

เมื่อย้อนไปศึกษาในยุคสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง 4 บางขุนพรหม ซึ่งเป็นสถานีโทรทัศน์แห่งแรกของประเทศไทย ถือกำเนิดเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2498 จะพบว่า ทางสถานีได้สั่งซื้อภาพยนตร์จากต่างประเทศ ซึ่งมีทั้งภาพยนตร์ชุด ภาพยนตร์เรื่องยาวและภาพยนตร์สารคดีมาแพร่ภาพทางโทรทัศน์เรื่อยมาจนกระทั่งในปีพ.ศ. 2500 ทางสถานีก็ได้พิจารณาจัดซื้อภาพยนตร์การ์ตูนจากต่างประเทศทั้งของฝรั่งและญี่ปุ่นเข้ามาแพร่ภาพทางโทรทัศน์ โดยในยุคแรกจะเป็นภาพยนตร์การ์ตูนฝรั่งเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากประเทศในแถบอเมริกาและยุโรป เป็นกลุ่มผู้นำทางด้านเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมการผลิต(ธนาคารกรุงเทพ จำกัด 2538:250, ลลิตา ยูวนากร, 2533 และสินีทธิ์ สิทธิรักษ์, 2535)

ต่อมาสถานีโทรทัศน์ไทยได้พัฒนาการแพร่ภาพมาเป็นระบบสีเมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2510 ซึ่งในขณะนี้ภาพยนตร์การ์ตูนญี่ปุ่นเริ่มเข้ามาแพร่ภาพทางสถานีโทรทัศน์ไทยมากขึ้น (นิพนธ์ कुमारักย์, 2539) ทั้งนี้ เพราะการสั่งซื้อภาพยนตร์การ์ตูนญี่ปุ่นมีราคาถูกกว่าภาพยนตร์การ์ตูนฝรั่ง(พรชัย เชาวงเดช , 2532)

การบริหารงานของสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง 4 โดยบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัดได้ประสบภาวะการขาดทุนเรื่อยมา จนถึงปีพ.ศ. 2520 รัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร จึงมีมติให้ยุบเลิกกิจการ และมีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย(อ.ส.ม.ท.)ขึ้นเมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2520 และรับช่วงงานโทรทัศน์จากไทยทีวีช่อง 4 บางขุนพรหม มาดำเนินการต่อในนาม “สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 9 อ.ส.ม.ท.” จนถึงปัจจุบัน (องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย, 2538 และบำรุง สุขพรรณ, 2522) ในยุคที่เป็นช่อง 9 อ.ส.ม.ท. ภาพยนตร์การ์ตูนญี่ปุ่นกลับได้รับความนิยมและแพร่ภาพทางโทรทัศน์เป็นจำนวนมากกว่าภาพยนตร์การ์ตูนฝรั่ง(พรชัย เชาวงเดช, 2532) ต่อมาได้เกิดรายการช่อง 9 การ์ตูนขึ้นในปีพ.ศ. 2533 โดยที่การสั่งซื้อภาพยนตร์การ์ตูนจากต่างประเทศเข้ามาแพร่ภาพก็ยังคงเน้นหนักจากประเทศญี่ปุ่นเป็นส่วนใหญ่

ทั้งนี้ การที่ภาพยนตร์การ์ตูนญี่ปุ่นเติบโตอย่างรวดเร็วและได้รับความนิยมเป็นจำนวนมาก ได้มีผู้ตั้งข้อสังเกตไว้เช่นกัน คือ ระบบการผลิตภาพยนตร์การ์ตูนญี่ปุ่นเป็นธุรกิจอุตสาหกรรมครบวงจร ขยายไปในธุรกิจทุก ๆ สื่อ เช่น หนังสือการ์ตูน (Cartoon books or Comic books) หนังสการ์ตูน (Cartoon films) วิดีโอ วิดีโอเกม เกมคอมพิวเตอร์ เพลงการ์ตูน ตลอดจนบริษัทสิ่งพิมพ์ ผู้ผลิตของเล่นและบริษัทเสื้อผ้าต่างได้นำตัวละครการ์ตูนญี่ปุ่นต่างๆเข้าสู่การผลิตออกเป็นสินค้าของที่ระลึก เป็นต้น

นอกจากจากนี้ในระบบการผลิตภาพยนตร์การ์ตูนญี่ปุ่นยังได้พัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อใช้ในการผลิต (ศิลปวัฒนธรรม, ก.ค. 38 : 53-54 และผู้จัดการรายวัน, 9 ม.ค. 39 : 32) อีกทั้งญี่ปุ่นได้พยายามลดต้นทุนการผลิตให้น้อยลง เพื่อให้ภาพยนตร์การ์ตูนญี่ปุ่นมีราคาถูก โดยลดการใช้จำนวนแผ่นเซล (Cel) น้อยลง แม้จะทำให้ภาพดูไม่นิ่มนวลและมี Action ที่รวดเร็ว แต่ญี่ปุ่นได้ใช้ความสวยงามของลายเส้น สี สัน ตัวเนื้อเรื่อง และเสียงมาช่วยลดความกระด้างลงได้ นอกจากนี้ ยังมีการนำภาพเก่ากลับมาใช้ใหม่ หรือการใช้มุมกล้องเข้าช่วย เช่น วาดภาพคนหันหลังแทนการหันหน้ามาพูด ซึ่งเป็นการเลี่ยงภาพปากขยับของผู้พูดและรายละเอียดปลีกย่อยไปได้

สำหรับในด้านเนื้อหา ญี่ปุ่นได้ซื้อลิขสิทธิ์เรื่องๆ ที่ได้รับความนิยมจากหนังสือการ์ตูนมาผลิตเป็นภาพยนตร์การ์ตูนทางโทรทัศน์เพื่อลดความเสี่ยงและดึงดูดใจจากผู้ที่อ่านหนังสือการ์ตูนมาก่อนได้เป็นอย่างดี แต่ก็มีส่วนที่ใช้การสร้างพล็อตเรื่อง (Plot) ขึ้นมาใหม่ (โอฬาร วงศ์บ้านคู่, สัมภาษณ์) นอกจากนี้แล้ว เนื้อหาของภาพยนตร์การ์ตูนญี่ปุ่นส่วนใหญ่จะเป็นเนื้อหาประเภท อภินิหาร เจ้าชาย สัตว์ประหลาดและของวิเศษต่างๆ ที่ตื่นเต้นเร้าใจ ซึ่งสามารถเสริมสร้างจินตนาการและความฝันอันยิ่งใหญ่ได้ตรงตามความต้องการของเด็ก หรือไม่ก็เป็นเนื้อหาที่ใกล้ชิดกับชีวิตของเด็กวัยรุ่น มีความทันสมัย มีจินตนาการอิงวิทยาศาสตร์ และเนื้อหาที่หลากหลายเป็นสากลชวนให้น่าติดตาม และมีบทสนทนาที่ใช้ในชีวิตประจำวันโดยสอดแทรกอารมณ์ขัน (ศิลปวัฒนธรรม, ก.ค. 2538 : 54-55 , ภาพยนตร์บันเทิง, 25-31 มี.ค. 2538 : 43 และผู้จัดการรายวัน, 9 ม.ค. 2539 : 32)

จากกระแสการหลั่งไหลของภาพยนตร์การ์ตูนต่างประเทศทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีช่อง 4 เรื่อยมาจนกระทั่งปรับเปลี่ยนเป็นสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 9 อ.ส.ม.ท.ดังกล่าว จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษาถึงพัฒนาการของภาพยนตร์การ์ตูนนำเข้าจากต่างประเทศที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 9 อ.ส.ม.ท. ทั้งด้านจำนวนปริมาณ และด้านกระบวนการนำเข้าเพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการพิจารณานำเข้าและแพร่ภาพทางโทรทัศน์ ซึ่งยังไม่เคยมีการศึกษามาก่อน นอกจากนี้จะเป็นการค้นหาสาเหตุของการเติบโต และการได้รับความนิยมของภาพยนตร์การ์ตูนญี่ปุ่นอย่างรวดเร็ว จนสามารถเข้ามาครอบครองจิตใจเด็กไทยได้มากกว่าการ์ตูนฝรั่งด้วย

ปัญหานำการวิจัย

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดซื้อ นำเข้าและแพร่ภาพภาพยนตร์การ์ตูนต่างประเทศทางโทรทัศน์มีอะไรบ้าง ? และเหตุใดภาพยนตร์การ์ตูนญี่ปุ่นจึงได้รับความนิยมจนทำให้สถานีมีการจัดซื้อนำเข้ามาแพร่ภาพเป็นจำนวนมาก ?

2. พัฒนาการของกระบวนการนำเข้า และแพร่ภาพภาพยนตร์การ์ตูนต่างประเทศทางโทรทัศน์เป็นมาอย่างไร?

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพิจารณานำเข้า และแพร่ภาพภาพยนตร์การ์ตูนต่างประเทศทางโทรทัศน์

2. เพื่อศึกษาพัฒนาการของภาพยนตร์การ์ตูนนำเข้าจากต่างประเทศที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 9 อ.ส.ม.ท.

ข้อสันนิษฐานเบื้องต้น

กระบวนการนำเข้า และแพร่ภาพภาพยนตร์การ์ตูนต่างประเทศทางสถานี โทรทัศน์ไทยในแต่ละยุคแตกต่างกัน และเปลี่ยนแปลงไปตามแรงผลักดันทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เทคโนโลยี วัฒนธรรม และการตลาด

นิยามศัพท์

ภาพยนตร์การ์ตูนทางโทรทัศน์ หมายถึง ภาพลายเส้นต่างๆที่มีการเคลื่อนไหวเหมือนมีชีวิตจริง มีสีสันสวยงามสะกดตา เป็นภาพที่เลียนแบบคน สัตว์หรือสิ่งของ โดยสร้างขึ้นเพื่อถ่ายทอดความหมายและเนื้อหา ควบคู่ไปกับการใส่เสียงและเสียงประกอบต่าง ๆ

กระบวนการนำเข้า	หมายถึง	ระบบหรือขั้นตอนการดำเนินการจัดซื้อภาพยนตร์การ์ตูนจากต่างประเทศและนำเข้ามาแพร่ภาพทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 9 อ.ส.ม.ท.
กระบวนการแพร่ภาพ	หมายถึง	ระบบหรือขั้นตอนการจัดฉายภาพยนตร์การ์ตูนต่างประเทศที่ผ่านกระบวนการนำเข้าแล้วทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 9 อ.ส.ม.ท. อันได้แก่ การวางผังรายการที่มีระบบการเลือกและกำหนดเวลาออกอากาศ การจัดแปลบทพากย์ และบันทึกเสียงพากย์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการนำเข้า และแพร่ภาพภาพยนตร์การ์ตูนจากต่างประเทศทางโทรทัศน์ อันมีปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการพิจารณานำเข้าในแต่ละยุค ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมโทรทัศน์ไทย
2. เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ประโยชน์ต่อแนวทางการวางผังรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก รวมทั้งปรับปรุงเลือกสรรภาพยนตร์การ์ตูนจากต่างประเทศที่มีความเหมาะสมต่อเด็กไทยให้มากขึ้น